NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih rečí.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **IX.** V torek 18. sušca (ranoživna) 1851. *List* **12.**

Kmetijske vošila.

(Po »Austrii«.)
(Konec.)

„Čudno je to, da vsaciga rokodelstva se je treba umetno učiti, — le kmetijstva ne — mislijo nekteri, kmetijstvo zna vsak hlapec. To je ena nar napčniših misel, ktera je umnimu napredku v kmetovanju nar bolj na poti, in ktere žalostni nasledki se kažejo očitno v tacih deželah, kodar so kmetovavci s takimi mislimi navdani. Poglejte stan senožet, stan gojzdov, stan živinc, stan sadjoreje v tacih deželah memo druzih — in recite, kaj je umno, kaj pa navadno kmetovanje! Dokler se dosedanje hlapčje kmetovanje ne povzdigne na stopnjo umniga gospodarstva, ne bo zemlja tistiga dobička donesla, kteriga je donesti v stanu. Tudi avstrijansko vertnarstvo *) bi se znalo na veliko višji stopnjo povzdigniti, sosebno okoli večih mést, in naj bi se s francoskim, belgiškim, angleškim in nemškim skušalo. Dunaja lepa okolica je v kmetijstvu strašno zanemarjena; nar boljši zemlja okoli nar večjiga mesta prav obdelovana, koliko bi znala dobička vreči!

Kako imenitno bi znalo sadje za kupčijo biti, koliko tisuč in tisuč goldinarjev bi se dalo iz njega skupiti, ako bi se avstrijanski kmetovavci prav pridno in umno sadjoreje poprijeli.

V povzdigo sadjoreje bi pa pred vsim potreba bilo, da bi se v več krajih natanjčne iz voska vlíte podobe sadja napravile, ki bi bile ljudstvu na ogled razstavljene. Zakaj v sadjoznanstvu je še velika zmešnjava, ktera ovéra požlahnjenje sadnih plemén. Podobe, če še tako umetno na popirju izrisane, ne razjasnijo to reč tako, kakor če jabelko, hruška i. t. d. po natori iz voska vlita pred nami leží, kakor je od zunaj in od znotraj — v razloček eniga plemena od druziga.

Razstava sadja, kakor jih včasih nektere kmetijske družbe napravljajo, so scer prav dober pomoček za spoznanje različnih plemen, za obujenje ljubezni do sadjoreje in razširjenje žlahnih plemen po deželi — ali sadje ne donese vsako léto; nekaj ga dozorí poléti, nekaj jesen; marsiktero kmalo zgnjije — vse to je razstavam v škodo. Po natori umetno narejeno sadje, naj se naredí iz voska ali iz pripravniga popirja, pa se ohrani za léta in léta. Iz Wiesbadna na Rajnu je nek umétnik, ki izdeluje vošeno sadje, S. van Beesten po imenu, že po več deželah Evrope in severne Amerike popolne zbirke vošeniga sadja razposlal. Povsod se ogledujejo z velikim pridam take zbirke (Obstcabinette). Vsaki okraj našiga cesarstva naj bi imel tako zbirko.**)

*) Verti naših Krakovčanov, kar mnogoverstno zelenjavo vtiče, so morebiti nar boljši obdelovani verti na celim svetu. Kaj pridno in umno obdelovanje zamore, se tukaj očitno vidi; kar se le iz zemlje pridobiti zamore, se tukaj iz nje pridobí, in Ljubljansko mesto in še druge kraje oskerbujejo pridne Krakovčanke s zelenjavo celo léto. V Krajnj — kdo bi to verjel, ako se sam ni prepričal — se mora večidel dobra salata i. t. d. iz Ljubljane dobivati; ni ga večiga verta gori, na kterim bi se zelenjava obílo pridelovala, čeravno bi se lahko prodajala! Vred.

*) Kmetijska družba v Gradcu ima lepo tako sadno zbirko. Vred.

Opomín kmetovavcam
po Krajnskim, Štajarskim in Istrijanskim.

Za gotovo smo zvedili, da so lišaji ali grinte pri konjih tù in tam po Krajnskim zlo razširjeni. Naš deželni zdravnik živine, ki je unidan na Notrajnsko in Gorensko poklican bil, se je tega z lastnimi očmí prepričal. Če lih nar bolj poleg cestá, so vunder tudi konji na nekterih stranskih krajih tako zlo grintavi, da skoraj vsak deseti konj ima to bolezin. Tudi iz Štajarskiga in Istrijanskiga se sliši, de je ondi ta bolezin zlo razširjena.

Vse to pa pride odtod, ker jo zavolj nemarnosti hlapcov in gospodarjev en konj od druziga naleze. Če se gospodarju še tako dopoveduje, da naj nikar ne zanemari pervih golih lis po životu, ampak naj grintoviga konja s černo žajfo in z močnim lugam, kterimu se tudi nekoliko apnja pridjati zamore, pridno (vsak dan) umiva, naj ga od vsih druzih konj loči, štalo, kjer je stal, čisto osnaži, in, dokler je grintov, ž njim okoli ne vozi, da druzih konj ne oskruni, vunder vse to nič ne pomaga, preden ne pride ojstra prepoved, s grintovimi konji vozariti, dokler niso ozdravljeni.

O začetku zares ne dene ta bolezin konju skoraj nič, in to je, kar gospodarje večidel tako nečimerne storí, da si mislijo: e kaj! ti lišajčki bojo še prešli. Pa se motijo — lišaji vedno veči postajajo, dokler ni na zadnje konj gol kakor miš. Kader je tako cela koža bolna, se ostrupení tudi kri konja, da se grinte teško več odpraviti dajo in tudi druge bolezni nastopijo. Da ena grintova ovca deset grintovih naredí, je že star resničen pregovor.

Ko so kmetovavci lastnost, nevarnost in nasledke te bolezni spoznali, lahko spoznajo, kaj je o ti kugi storiti:

1) grintov konj ne sme na cesto in med druge konje;

2) tudi mazači, ki grintove konje ozdravljajo, in brez da bi sebe in svoje oblačilo osnažili, h drugim konjem grejo, jih na kakšni drugi bolezni ozdravljat, zamorejo grinte zanesti;

3) bolezin se ne sme zanemariti o začetku, ko jo imenovano umivanje še lahko ozdravi;

4) ker se lišaji in grinte tudi v kertače (štrigeljne), jasli, steljo i. t. d. zatrosijo, vsak gospodar spozná, kako delječ mora snažnost seči;

5) županam je v tem veliko storiti mogoče, ako

po svoji županíi to važno reč razglasijo, vse gospodarje opomnijo, česar je storiti treba, se ojstro samí po postavi ravnajo in tudí druge po nji ravnati primorajo, ako imajo grintove konje.

Premišljevanje o porotnih sodbah.

(Dalje.)

Zakaj nek veljajo porote za tako imenitno napravo? saj je bila sodba po stari navadi brez porotnikov tudi prav — bo morebiti marsikteri rekel, kterim ta reč ni prav jasna.

Prostor nam ne pripustí na dolgo in široko važnosti te nove vstavne naprave razlagati; bomo tedaj le ob kratkim iz dvojniga poglavitniga ozira imenitnost porot dokazali.

1. Očitne sodbe po porotah, v kterih imajo opraviti: deržavni pravdnik ali tožnik, kakor varh pravíce in postave, — zagovornik zatoženca, kakor branitelj obdolženiga, — 12 prisežnih mož, kakor razsodniki „kriviga“ in „nekriviga“, in 4 cesarski sodniki z predsodnikam porote vred, kakor določniki kazni ali štrafinge, so sodbe, v kterih se pravica brez enostranosti spozná in določi. Po stari navadi so bile vse te imenitne, teške in razločne opravila samo v rokah sodnikov, ki so mogli biti preiskavci, tožniki, zagovorniki in sodniki ob enim. To je bila silno težavna naloga, in čeravno smo prepričani, da so si sodniki prizadevali, vselej in povsod popolnama po pravici soditi, vunder človek vedno le človek ostane, da se tù in tam zmoti in mu vedno vselej čisto brez vse enostranosti ravnati ni mogoče. Ravno iz tega se pa pokaže tudi neobhodna potreba, da imajo biti porotniki pošteni in umni možje terdne in samostojne volje in merzle kerví brez vse strasti, ki brez nagnjenja pa tudi brez sovraštva do zatoženca sodijo po svojim lastnim notrajnim prepričanju. Ker pa, kakor smo že gori rekli, človek vedno le človek ostane, je postava prav storila, da pokliče 12 porotnikov k sodbi, in da je takrat zatoženc za „kriviga“ spoznan, ako ste ga 2 tretjini (8 porotnikov) kriviga spoznale — za „nekriviga pa takrat, ako ga je vecina (tedaj 7 porotnikov) nekriviga spoznala.

2. Očitne sodbe po porotah so šola pravíce, za živo spoznanje praviga in postavniga, so po tem takim šola za omíko ljudstva, za požlahnjenje siroviga serca. Ljudstvo se učí tukaj postavnost natanjko spoznovati; sliši kako se pravíce svetost varje in resnica iše; ono sliši scer tudi, kako se zagovornik za natanjčno razodévo vsih okoljšin poteguje, da se resnica popolnama zvé. Njegov poklic ni gotoviga hudodelnika oprostiti, kar se tudi nikdar zgoditi ne more, ker njemu nasproti stojí cesarski tožník ali deržavni pravdnik, ki zvesto varje, da se nikjer postave pot ne zgreší. Pa misliti se ne sme, da je clo vsak kakiga pregreška ali hudodelstva obdolžen človek tudi gotov hudodelnik, — ali da se je vselej iz hudiga namena pregrešil i. t. d. — Ko tedaj ljudstvo vse to v očitnim obravnanju sliši, se njegovi zapopadki praviga in nepraviga gotovo razjasnujejo, novi občutki praviga se v serca sadijo, ali spijoči budijo — tako, da so take očitne sodbe zares prave šole za spoznanje postavnosti in pravíce. Sliši scer tudi hudodelnike tajiti in zvijač iskati — ali ono tudi vidi, da vse to jim nič ne pomaga, ker predsednik in deržavni pravdnik na vsako besedo pazita, in poklicane priče ali drugi zvedenci drugači govoré; porotniki sodijo po tem po svojim spoznanju; naj bi tudi hudodelnik hudodelstvo do sodniga dne tajil, mu nič ne pomaga; pravda je kmalo pri kraju.

Tode da so porote to, kar imajo biti in kar tudi postava terja, se mora v njih vse v tistim jeziku govoriti, ki ga zatoženec, porotniki in večina ljudstva razumejo. Ako se v takim jeziku ne govorí, niso porote očitne, ako očitnost v ustnosti obstojí, pa ne le v odpertih vratih. Ker si je ljudstvo zdej od porót le sosebno to zapomnilo, da imajo tudi „lumpi“ zagovornika, deržavniga tožníka pa ne sliši (ker ga ne razume), in tudi govora zagovornika ne, mu ni za zlo vzeti, da mu le „zagovornik lumpov“ po glavi roji in praviga zapopadka od zagovornikov nima. Da bojo porote na Slovenskim s zatoženci slovenskiga rodú to, kar tudi po vstavni postavi imajo biti, se mora od konca do kraja vse v slovenskim jeziku govoriti, scer porote niso očitne in ustne obravnave, ampak po večim delu le „Pantomimen.“

(Dalje sledí.)

Novičar iz Krajnskiga.

Iz Ljubljane. O nedeljo je bila slovesna daritev daril v svitlih tolarjih učencam risarske šole obertnijske družbe, ktere pridni učenik je Joah. Oblak. Drugo pot več od te daritve. — Gosp. Dr. Kluna je kupčijska in obertnijska zbornica v Ljubljani za svojiga tajnika izvolila; — ta volitev je dobra. — Po srečkanju pretekli četertek stopi iz mestniga odbora (ako se o prihodnji volitvi spet ne izvolijo) naslednjih 10 gospodov: Dr. Ahačič, Aichholzer, Baumgartner, Eržen, Košir, Mühleisen, Pichler, Dr. Rudolf, Samassa, Vollheim. — O četertek bo nova volitev Ljublj. mestniga župana. Gosp. Ambrož hoče mož beseda ostati in se je dosledno tudi drugi volitvi odpovedal. Kdo bo namesti njega izvoljen, se scer ne more prerokovati; pričakovati pa je, da bojo odborniki taciga izvolili, ki bo po volji večíne Ljubljančanov. — Neznaniga „lokalista“ Ljublj. nemškiga časnika je naša nedolžna „lučica“ unidan tako hudo razkačila, da „Novícam“ clo oponaša, da jim „gesunde Logik“ manjka, za to ker so (zares strašna zmota!) „popotnika v Florjanovih ulicah“ zmešale s „pisateljem tiste pritožbe“, — „Lichtscheue“ pa jim zato očita, ker so dokazale, da še le nov magistrat bo v stanu mestno svečavo in tlak dostojno popraviti. „Novičar“ nima namena se dalje pričkati, in g. „lokalistu“ le to odgovorí, da — če mu bo „gesunde Logik“ in „Licht,“ „viel Licht,“ „überall Licht“ potreba, že vé: kam teh rečí — gotovo ne bo šel iskat. Und — „dadrum kene Feindschaft niche.“ — Ponoči v petek je bil oginj na Ižanskim gradu grofa J. Auersperga; blizo grada je nek kolarnica z mnogimi vozovi i. t. d. pogorela. Ako je res, kar se pripoveduje, da je zažgana bila, je silno žalostno, da so nekteri ljudje še zmiraj tako oslepljeni, da v takim tolovajskim ravnanju išejo maševanja! — Ravno zvémo, da naš mnogospoštovani rodoljub, g. D. Dežman bolniga g. profesorja Dr. Šuberta v učenju naravoslovja i. t. d. v 7. in 8. gimnaz. klasu nadomestuje; boljšiga namestnika bi vodstvo ne bilo moglo izvoliti. — Po naznanilu „Danice“ so mil. knezo-škof gosp. Matiju Vertovcu, fajmoštru v Šent-Vidu pri Vipavi, na njegovo prošnjo, v pokoj iti, 26. svečana dovolili.

Iz okolice Kamniške. Močno je želeti, da bi prišla kmalo nova gojzdna postava na dan za varstvo naših gojzdov, in da bi se prepovedalo njih brezmilostno sekanje. Koliko lepih hrastov in smerek se zlasti v Tuhinski dolini po nepotrebnim poseka! Nekteri popotniki so jo že tako deleč perpravili, da ga nimajo več drevesa v gojzdu, kteriga bi na rami nêsti ne mogli. Sèm ter tjè so postali griči čisto goli, kakor da bi jih bil kdo obril. Zraven je še to žalostno, da večidel drevja na žganji ali na vinu skoz gèrlo splava. S podučenjem ali svarjenjem po časopisih se

per tem ne da nič opraviti. Zatorneži gojzdov ne beró časopisov, in bi tudi za prijazno posvarjenje in poučenje nič ne marali; li viši oblast je v stanu jih ustaviti. Če še kaj časa tako pojde, bo cela Krajnska dežela pusti Kras, kteri ti kaže, da ga pusti.

Iz Dolenskega 4. sušca. * Konec pretečenega mesca smo pastirski list g. knezoškofa Ljubljanskega v roko dobili, in očitno spoznamo, da smo ga z velikim veseljem sprejeli. Tako lepo nam naš visokočastiti knezoškof v njem nauk od edinozveličavne vere razložé, da mora vsakemu, ki ga bere, k sercu iti; zraven pa tudi ne pozabijo, svoje ovčice k ljubezni do zmotenih, drugovernih bratov opominjevati, prav kakor nas s. véra uči, ktera nam veli zmoto grajati, zmotenega pa ljubiti. — Brali smo tudi slovenski prevod omenjenega lista v starih čerkah. Ozir pravopisa nočemo nobene besedice reči, ker pravopis je le lupina,*) ki jedro zavija; le to se nam opomniti treba zdi, da se je pri prestavljanju prav neprijetna in scer bistevna pomota pripetila, ker je na zadnji strani pastirskega lista pod št. 3. nemški „Freitag“ v slovenskem s „saboto“ prestavljen!!

Novičar iz slovenskih krajev.

Iz Koroškiga 14. m. Pri nas je letas taka dragota, da bi človek skoro obupal! Beračev imamo toliko, da dan na dan eden drugemu duri u pest podajajo. Huda je za černi kruh, pa vender na gornjem Koroškem od 25. avgusta 1850 od tatvin clo nič ni več slišati, to je, od tistega časa, odkar Apolonia Tof u Belaškej ječi sedi, ktera je, kakor je bilo v Novicah že povedano, posebno rada farovže obiskovala, in cerkvene denarnice praznila. 25. avgust minulegu leta je bil pa za imenovano tatíco nesrečen, za farovže pa srečen dan. Že ob 6 zjutraj jo primaha iz Verbe proti Dvorskemu farovžu — alj tukaj ji je spodletelo — od tukaj gre, kakor bi jo bil veter nesel, proti Lipi nad Verbo, se pri fajmoštrovej dekli u kuhinji oglasi, in jo prosi, da bi jo g. fajmoštru za spoved napovedala, kar je dekla zvesto storila. Fajmošter čakajo in čakajo, in ker žlahtne gospé niso mogli dočakati, gredé v cerkev božjo službo opravljat, in že so bili napravljeni pred altar iti, alj vonder jim še nekaj v glavo da, da še pred mežnarja u farovž gledat in kote preiskovat ukažejo. Mežnar pride u farovž, gospa ga zasliši in vsa skručena po kletnih stopincah pritapa, ter pravi, da ji je slabo prišlo, in da se je morala zato na stopincah vsesti. — Ali kmalo je slabosti popusté, da jo potegne, ko bi jo bil kdo smodil, po cesti proti Verbi. U gostivnici pri Krištofu, med Verbo in Poročanami, je južnala, vse s kovanimi dvajseticami plačala, in je potem, kakor je sama rekla, se u Poroče k popoldanskej b. službi podala. Alj Porošči fajmošter so jej bili z opravljanjem b. službe prehitri, in so jo u farovž stopivši na kletnih stopincah zagledali; že je imela nekaj platna u robcu zavezanega. Naglo hoče vteči, alj neki kmet jo zagrabi in ustavi. Od tukaj je bila v Celovec odpeljana in sodništvu izročena. Med tem je Belaško sodništvo, ki je ji bilo zavolj njenih tatnij na sled prišlo, u Celovec po njo pisalo, in 14. septembra 1850 so jo imeli že u Belaku, kjer se še zdaj zavolj preiskatve znaje, vse čisto taji, in se prav prederzno obnaša. Preiskovanih zapisnikov zavolj nje imajo že na kupe. Kmalo bo zavolj nje u Belaku javna sodba, ki bo prekanjeno tatico po pravici obsodila. — Verbensko alj Celovsko jezero, po kterem vsako leto črez 40000 sežnjev derv u Celovec splava, letas ni zamerznilo, česar se še nihče ne spomni. — Naš ljubljeni nadzornik ljudskih šol, velečastni gosp. S. Rudmaš so z obljubljenimi darili učitelje krepko zbudili, in med njimi pravo veselje vneli. Vse želí da bi ovi gospod nada Slovencov prav prav dolgo na Koroškem ostali. Bog jih nam ohrani! — Poklic g. Navratila na Dunaj je tudi nas Korošce prav razveselil! Čuli smo, da je v svoji poprejšni Ljublj. službi kakor v vicah živel. Bog ga je rešil. Ko bi saj še kdo tudi našega Majarja od njegovega vesčasnega preselovanja po Nemškem kmalo rešil! Dvorčan.

Iz Goriškiga 2. marca. (J. V.)

De ljudjé po kmetih dosti časa, pa tudi denarjev zatrosimo, preden včasih nar potrebniši rečí iz kancljiskih listov po tolmačih zvémo — mislim de vsak dobro vé. Posebna škoda je pa ta, de nemško-taljansko pisanje naši mladini omiko močno ovéra, česar marsikdo po vrednosti ne porajta. Kako? Velikokrat se sèm ter tjè v naši deželi prigodí, de ko oče kak list iz kancije dobí, ga svojimu sinu, ki že 2 in 3 léta v farno šolo hodi, podá rekoč: „preberi in povej mi, kaj v njem stojí.“ Ker pa revež ne razume, kar je bral, s tihim glasam reče: „ne morem.“ Oče nevoljen nad njim zarenčí: „po kaj pa v šolo hodiš, če tega ne znaš? Ne boš ne več postopal v šolo, — domá boš mogel delati.“ Lejte tako obá, oče in sin, veselje do šol zgubita. Če ima oče tudi še več sinov, jih brez šolskiga poduka pustí, ker ne vidi nobeniga prida iz šol. Po taki viži tudi sosedje, ki to vidijo in zvedó, veselje do šol zgubijo. Naj nam pošten človek, ki med ljudstvam živí, odgovorí: ali ni takó? Kak nemškutar, ki ne zapopade s svojo mervico pameti namena ljudskih šol, nam bo odgovoril, de kancelijski jezik je nemški. Temu odgovorimo: de tudi mi poznamo cesarsko vstavno pismo, in de vémo, kaj po tem pismu ljudstvu gré, kaj terjati smé. V to, kako si vradije med seboj dopisujejo, se mi ne vtikujemo, to ni naša reč — mí se le — in edino le zató — potegujemo, kar nam je po vstavi dogotovljeno, in kar tudi ministerstvo zvesto spolnuje, ktero s Slovenci v slovenskim jeziku govori. Dokler se v kancelijah v slovenskih deželah ne bo, kakor je potreba, domači jezik rabil, bojo naše ljudske šole vedno hirale, ker le po tem, bo spoznal prosti deželan dobiček šole, ako bo vidil, de mu njegov sin gladko dopovedati vé, kar se mu iz višji roke piše. Med omikanimi Slovenci je mende malo tacih, ki bi rekli, de kmetam ni treba šole. Alj, tacih pa, ki s perpomočki, ki ljudstvo h šoli budijo, nasprot stojé, je žali Bog na cente! Zakaj vsak tak, ki druge jezike preveč povzdiguje, domačiga pa zatiruje, omiko svojimu narodu odvračuje, ker stare zgodbe in vsakdanje skušnje glasno govoré, de narod se zamore le v svojim glasu omikati. Akoravno pa nam nikjer sovražnikov ne manjka, vender se nadjamo de sv. véri in Avstrijanskimu prestolu zvesta Slovenija ne bo zaostala, ali kakor nekteri želé, clo usahnila, marveč upamo, de bo z Božjo pomočjo v soglasju z drugimi narodi po mogočosti napredovala. Mi terdno upamo, de bo pravična vlada naše žive potrebe vsim nasprotnikam vkljub spoznala in lepo vstavno z nami ravnala, — ker dobro vé, de vsi občutki žive resnice in pravice enoglasno govoré: „vsakimu svoje.“

Od Štaj. Drave. 8. sušca. (D.)

Pervo polletje šolsko je minulo in dijaki se že zbirajo, ko lastovice spomladi. Lepo so se obnašali o pervi polovici šolskega léta; takih, kteri bi slabo napredovali, je sila malo. Tudi slovenski se marljivo učé in „berílo“ nam pride prav všeč. Tudi slovenska knjižnica je narasla že do 70 knjig, prosimo domorodce, naj jo velikodušno pomnožujejo. Dobrotljivim podarnikam g. farmeštru Hašniku, g. kapl. Simoniću Francu in Ciringerju in g. J. Š. v Celji se lepo zahvalimo. Tudi g. korarju R. za znameniti dar v denarjih. Na predlog gg. prof. veroznanstva se je vstanovilo družtvo za podporo ubogih dijakov. Kdor

*) Ali Bohoričica je lupina že silno — redka. Vred.

2 gold. srebra na léto vloži, postane sočlen družtva. Od domorodne ljubezni slovenskih mašnikov in uradnikov je upati, da družtvo bode lepo razcvelo. V Celji kaj takoršnega že dolgo imajo. Narodne šole še zmerom v slabim starim stanu tičijo in g. šolski nadzorniki edino zveličavno nemšino priporočajo. Tudi neka druga pošast pri nas še ni minula. Ako kteri uradnik v višji službo želí priti, mlade slovenske duhovnike natolcuje in „berihte“ piše, da so „separatisti“ in „wühlari“, ker se podstopijo slovenske otroke slovenski katehizem slovenski brati in pisati učiti. O ubogi Slovenci! Pa še eno drugo. Znano je, da so v létu 1849 mesca oktobra šli slovenski poslanci na Dunaj prosit za sedež okrožnega glavarstva v Celji. Pri tej priložnosti je g. minister poslancem, kteri so večidel sami Celjani bili, gotovo le na podlagi tacih „berihtov“ oponašal, da nimajo Slovenci „österreichisches Bewustsein“! Marburg se bolje avstrijanski obnaša kot Celje; ono je dobilo tudi okrožno vladarstvo. Ali čuda golemoga! Zadnji den léta 1850 so v Marburgu v neki taberni nekteri mešćanski sinčeki hudo razsajali; nekdo jih zatoži, in ostra pride iz Dunaja nad Marburg, ktera jim pravi, da nima „österreichische Gesinnung“! Tako se časi spreminjajo! Hudodelstev se v naših krajih dosti zgodí; žalostno da moram reči. Narod se vsaki dan bolj demoralizira, če ravno je vsim dobro znano, da slovensko duhovništvo morebiti nikdar ni bilo tako delavno v svojem imenitnem poklicu, ko dan današnji. Pomanjkanje prave ljudske omíke po šolah je zlo tega krivo. Šole bi znale več pomagati, kakor nar lepši pridige, pa morale bi vse drugači vravnane biti, kakor so dozdaj. Pomagajte, kterim je izročeno kormilo narode vladati, pa hitro, razumno, narodsko, — drugači pridemo v joj in prejoj, v morje in gorje! „Das Rad der ändernden Zeit drehe sich unaufhaltsam“ pravi Slavjanom narpravičnejši Nemec Herder.*)

Sv. Križ pri Slatini (kisli vodi) na spodnjim Štajarskim. Dalječ po svetu naša Slatina in s prijazno okolico sloví. Ljudje veseliga, večidel tudi pošteniga in dobriga serca v teh krajih bivajo; ali — ker je zemlja preveč v male kose razdeljena, so večidel ubožni, in le malo kdo se tukaj najde, kterimu bi, tudi o nar boljših letinah, ob koncu leta čez svoje vsakdanje potrebe še kaj stariga žita alj druziga živeža ostalo. Desiravno pa revni, vonder to malo, kar imajo, veselo vživajo, in — kakor skoraj po vsih krajih mile Slovenije — tukaj še posebno lepo pojó, in radi hvalo dajejo Bogu, od kateriga vsak dober dar pride. Letas pa je utihnilo sladko petje — sliši se za toliko več joka in zdihovanja, zakaj lanska slaba letina, vjime na polji, po vinogradih in pri živini so jih hudo zadele; terda se jim godi, silo veliko jih revšina tare in jih hudo stradati uči. Ali kjer je sila nar veči, je Božja roka nar bližji. Ona nam je dala pomočnika v ljudomilim g. doktorju Jožefu Sok-u, mnogo spoštovanim oskerbniku Slatinskih toplic, ki je od deželskih stanovov naše kronovine, kakor posestnikov imenovanih toplic, dovoljenje sprosil na njih stroške 80 vaganov koruze kupiti in jo ubogim naše nadfare podariti. Hvaležnost je sveta dolžnost, ki tudi za prihodne čase blago serce dobrotnikov odperto ohrani. Serčna hvala tedaj našim usmiljenim deželskim stanovam, Bog jim stokrat poverni kar so ubogim o nar hujši stiski obilno podelili. Lepa hvala pa tudi milodušnim gosp. dr. Soku, ki je razun mnogih dobrot, ki jih on in njegova dobrotljiva gospá revnim po svojim premoženju storita, po svoji prošnji še toliki milodar sprosil! Bog ju živi oba še dolgo let!

Franc Kalin, kaplan pri sv. Križu

*) Častiti g. dopisnik nam ne bo za zlo vzel, da smo verstíce zastran literarne kritike izpustili, ker od več ravno nasprotnih strani nam tolíko spisov skupej letí, da bi se v dolgočasno vojsko zapletli, ktere pa »Novice« ne želé in jim tudi zató prostora manjka. Vsaka stran je enkrat rekla svoj »dixi« — sodniki naj bojo — bravci. Vred.

Novičar iz mnogih krajev.

Nemške zadéve so, kakor se bere, med vladarji scer v vsim poravnane, le Pruska vlada se samimu predsedništvu avstrijanske vlade še zoperstavlja, kterimu se pa Avstrija nikakor odpovedati noče. — Zavolj zmirej večih prekucij v bližnih Turških deželah je naše ministerstvo prepovedalo prodajo ali vožnjo orožja v Bosnijo in Hercogovino. — Ministerstvo notrajnih oprav bo podalo županijam natanjčno razlago vsih županije zadevajočih postav, in podúk, kako se ima županijsko gospodarstvo v bukvah zapisovati i. t. d. — Nove bankovce deržavniga zaklada po 10 in 5 gold. so cesarske kase začele 15. t. m. izdajati in prejemati. — Deželni odbor Koroškiga je ministerstvu kupčije vnovič razložil potrebo železnice skozi Koroško in poravnave Drave. — V Zagrebi se bojo začele volitve mestniga odbora. — 6. aprila se bo začela vožnja po železnici iz Prage v Draždane.

K slovenskimu berilu za pervi razred.

Nič ni neprijetnišiga, kot skaze in pomóte v bukvah, zlasti kadar pomen kazijo in tèmnijo. Ker se je tudi v to berilo nekaj tacih vrinilo, bi bilo prav, de bi vsak pisavec svoje spise prebral, ter poglavitne in motljive skaze v „Novícah“ naznanil, kterih naj bi profesorji pred branjem sleherniga odstavka, ali pa gredé učence opomnili, de naj jih popravijo. V drugim natisu naj jih tiskar popravi. Nasledujejo poglavitniši pogreški mojih spiskov.

V spisu: *„Volk in nektere dogodbe z volkovi,“* 22. stran, št. 13, v 8. versti, namesto: „v Kerkonoših na Rusovskim“ i. t. d., bêri: „v Kerkonoših, na Rusovskim“ i. t. d. — V 10. v. „po Kočevskih“ namesto: „po Kočevskim“.

„Volk se je poboljšal“, 7. v. bêri „ovčnjaka“, namesto „ovčjaka“, v predzadnji versti bêri „s kijci“, namesto „skijci“.

„Volk se da štupo-ramo nesti“; v 3. v. od spodej bêri „ostreljen“, namesto „osterjen“.

„Volk s pesam sovrag“; v 6. v. bêri „iz strahú“, namesto „iz strahov“. V 14. in 15. v. namesto: „S tem jih od deleč in nevidama všteje“, bêri: „S tem jih lahko od deleč in nevidama ošteje.

„Tudi volka je strah“; 5. v. bêri: „k zadnjimu“, namesto: „k zadjimu“; — 7. v. bêri: „kačnato“, namesto: „kočnato“.

„Jurče je volkam kos“; 26. str. v 7. in 8. versti bêri: „vada“ (Lockspeise, po nekterih vaba), namesto: „voda“; — v 13. v. bêri: „z“, namesto: „s“.

„Medved in nektere medvedje dogodbe“, 39. str. v 11. v. od spodej bêri: „zimo prebijejo“, namesto: „zimo prebivajo“; — 40 ktr. 9. v. bêri: „bore medved“, namesto: „bori medved“. V poslednjim odstavku v 7. v. bêri: „veliko čajevnico ali čajovarnico“, namesto: „čéjavnico ali čajavarnico“.

V pesmi: *„Ave Marija“;* 169. str., 3. v. bêri: „silo“, namesto: „sila“; — 4. odst. 3. v. bêri: „presréčna“, namesto: „preserčna“.

Jeran.

☞ *Naznanje.* Peta pola „živinozdravništva“ je na svitlo prišla; naj g. naročniki pošlejo po-njo. Današnjimu listu je pridjan 9. dokladni list.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*